

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידעת הארץ

בדרך למדינה ממחתרות לצה"ל

ממתחם הקריה לכיכר רבין ולאורך הטיילת עד מגדל האופרה

"אוהב אני את עמי ואת ארץ ישראל: זה ה'אני מאמין שלי',
זו מלאכת חיי, ואין לי צורך עוד בשום דבר בעולם"
(זאב ז'בוטינסקי)

גן העפלה, מתוך: קרן ת"א-יפו לפיתוח

היש"מ מותאם לסדנת "המהפך הציוני במישור החוף"

מאת: הילה שמש

מבוסס על יש"מ מאת: אילן בן-זאב

עריכה: רונית בין

עריכה לשונית: אפרת חבה

עיבוד: אלי שיש

תשע"ג 2013

רח' הנביאים 30, בניין ארלדן ירושלים, 91911, טל': 02-5603190/1, פקס': 02-5602054
אגף של"ח וידה"א – inbalba@education.gov

קובץ זה מכיל קישורים גם לאתרים חיצוניים שאינם אתרי משרד החינוך.
תוכן אתרים אלו, לרבות הפרסומות הכלולות בו, הינו באחריות בעלי האתרים ואינו באחריות משרד החינוך.

מדינה בדרך ממחותרות לצה"ל

ממתחם הקריה לכיכר רבין ולאורך הטיילת עד מגדל האופרה

**"אוהב אני את עמי ואת ארץ ישראל: זה ה'אני מאמין שלי",
זו מלאכת חיי, ואין לי צורך עוד בשום דבר בעולם"**
(זאב ז'בוטינסקי)

תל-אביב, אשר נקראה בתחילה בשם "אחוזת בית", הוקמה בשנת 1909 על-ידי קבוצה של סוחרים בראשותו של עקיבא-אריה וייס, אשר הגה את רעיון "העיר העברית" החדשה הראשונה. משנות הקמתה, תפסה תל-אביב חלק נכבד בעיצובו של הנרטיב של עם ישראל המחדש ימיו בארץ ישראל. במיוחד בא הדבר לידי ביטוי בשנות המאבק במנדט הבריטי. במהלך מלחמת העצמאות שימשה תל אביב כעיר הבירה דה פקטו של מדינת ישראל ושל היישוב העברי שקדם לה.. ירושלים הייתה אז נצורה, ומשרדי הממשלה ומפקדות הצבא, כמו גם מוסדות השלטון, קבעו את מקומם בתל-אביב. הכרזת העצמאות, ככתוב במגילת העצמאות, נעשתה "על אדמת המולדת, בעיר תל-אביב". מסלול היש"מ עובר ברחובותיה של תל-אביב, רובו לאורך הטיילת שליד הים, והוא מתייחס בעיקר לאנדרטות ולעמדות הציון שהציבה עיריית תל-אביב. לכל אנדרטה סיפור משלה, כל עמדת ציון מנציחה את שנות המאבק להקמת המדינה. הפעולות שנעשו במאבק למדינה והאירועים שאירעו באותם ימים הם פרק חשוב בתולדות העם והם משפיעים על החיים בישראל עד היום: ההעפלה לארץ ישראל, פרשת אלטלנה, הכרזת ירושלים כעיר הבירה הנצחית של מדינת ישראל והעברת המרכז השלטוני מתל-אביב לירושלים ועוד. אירועים אלו מבטאים את המעשה הציוני ואת המהפך הציוני בהיבטים רחבים של עשייה ושל משמעות.

חבל ארץ: מישור החוף – השרון.

משך זמן היש"מ: כ-6 שעות (ללא הנסיעה).

אורך מסלול ההליכה: 6 ק"מ.

מפה: מפה עירונית של תל-אביב.

נקודת התחלה: מגדלי עזריאלי, דרך מנחם בגין 132.

נקודת סיום: בניין האופרה בפינת רציף הרברט סמואל ואלנבי 6.

עונה מומלצת: ניתן לערוך את הסיור כל השנה, אך מומלץ ביותר לעשות זאת קרוב לכ"ט בנובמבר. ביום עצמו יש ברחבי תל-אביב עצרות שונות וטקסים לציון היום.

מגבלות: המסלול הוא בן 6 ק"מ, דבר הדורש מתלמידים יכולת לעבור את המרחק הזה גם בהליכה מהירה.

נדרש ידע בסיסי בניווט וטלפון חכם לכל חוליה.

דגשי בטיחות

1. יש לחצות את הכביש רק במעבר חציה ובאור ירוק.
2. אין לפצל חוליות – אין לעזוב את הקבוצה מכל סיבה שהיא.
3. אין לחרוג ממסלול ההליכה שתתבקשו ללכת בו (הוראות הליכה ברורות ומדוייקות רשומות בדפי העבודה).
4. יש להשתמש אך ורק במפה שסופקה לכם בערכה ולא באמצעים אחרים, כגון אפליקציות שונות במכשיר הסלולרי.
5. הקפידו לשתות מים ולחבוש כובע.
6. הלכתם לאיבוד? הגיעו לקומת הקרקע בבניין האופרה והמתינו במקום בסבלנות עד הגעת המורה.
7. במקרה חירום יש להתקשר למורה (יש לוודא כי לפחות אחד התלמידים בכל חוליה יודע את מספר הטלפון של המורה).
8. התנהגו בנימוס ובכבוד.

דרגת קושי: בינונית, בר-נגישות .

אתרים בתשלום: תצפית ממגדלי עזריאלי.

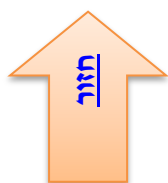
אפשר ללכת גם למוזיאון בתי האוסף לתולדות צה"ל

ולבית בן גוריון – ללא תשלום.

1. [תיאור המסלול](#)
2. [מפת היש"מ](#)
3. [תיאור האתרים שבמסלול](#)
4. [מהלך הפעילות ביש"מ](#)
5. המחשות ואמצעי עזר לניהול היש"מ:
 - [צופים אל המרחב \(1\) – תצפית ממגדלי עזריאלי](#)
 - [שאלון רחוב על כ"ט בנובמבר \(2\)](#)
 - [שאלון רחוב על כ"ט בנובמבר \(3\) – תשובות למורה](#)
 - [מפת החלוקה \(4\)](#)
 - [תל-אביב במאבק למדינה \(5\) – משימות](#)
 - [תל-אביב במאבק למדינה \(6\) – דף תשובות לתלמיד](#)
 - [תל-אביב במאבק למדינה \(7\) – תשובות למורה](#)
 - [מה כתבו בעיתון \(8\) – כ"ט בנובמבר](#)
 - [אניית אלטלנה \(9\) – תמונה](#)
 - [מעגל השל"ח \(10\)](#)
 - [מהו מעגל השל"ח](#)
 - [תמונות לאורך מסלול היש"מ \(11\)](#)
6. [ביבליוגרפיה מומלצת](#)
7. [קישורים אינטרנטיים נוספים](#)

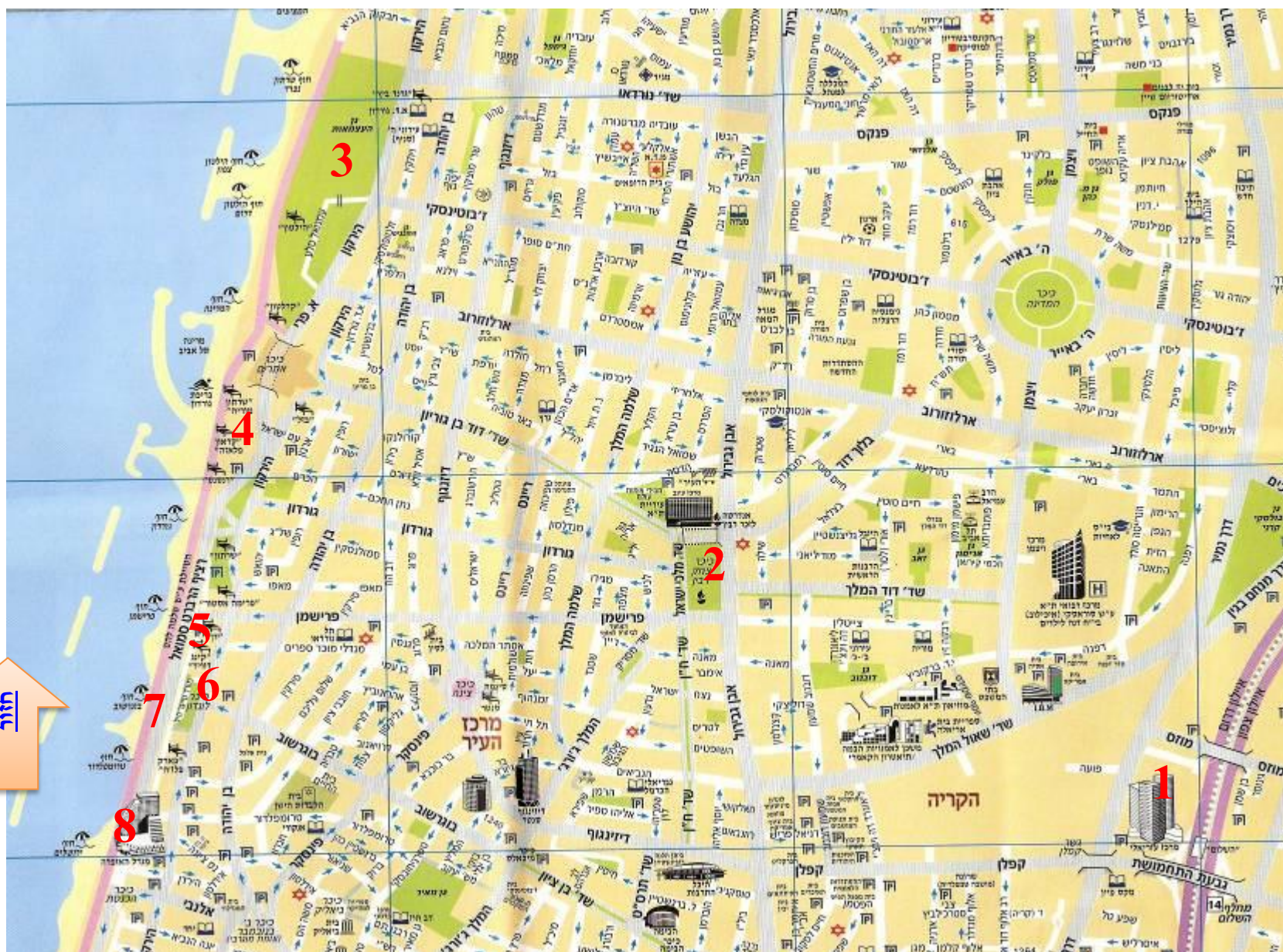
תיאור המסלול

מסלול היש"מ מתחיל בתצפית **ממגדלי עזריאלי (1)**. משם, נלך לכיוון מערב ברחוב קפלן עד למפגשו עם רחוב אבן גבירול. נפנה צפונה לרחוב אבן גבירול ונמשיך בו עד **כיכר רבין (2)** – בין הרחובות מלכי ישראל ואבן גבירול. זוהי הכיכר המרכזית בתל-אביב, והיא נקראה בעבר "כיכר מלכי ישראל". מהכיכר נצא לכיוון מערב, דרך רחוב גורדון או דרך רחוב דוד בן-גוריון, אל **"גן העצמאות" (3)**. בגן נמצאים כמה פסלים ואנדרטות. מהגן, נמשיך דרומה אל **מלון "רנסנס" ואל טבלת ההנצחה של מפעל הנשק (4)** שבקרבתו. נתקדם כ-200 מטר לאורך הטיילת אל **אבן הנצחת הפלמ"ח (5)**, הנמצאת בחוף בוגרשוב, מול מלון דן. האבן מציינת את פעילות מטה הפלמ"ח שהתקיימה במבנה שממול לה. נצא מהטיילת ונחצה את הכביש אל **"גן לונדון" (6)**. בגן אנדרטה מיוחדת, המשמשת מוזיאון פתוח. האנדרטה מנציחה את ההעפלה ומצוינות בה כלל אניות המעפילים. מול "גן לונדון", על החוף, נמצאת אנדרטה לחללי **אניית אלטלנה (7)**, המעוצבת כחרטום של אנייה. קטע ההליכה האחרון, בן 800 מטר, מוביל אל הנקודה האחרונה במסלול: **מגדל האופרה (8)** – המקום שבו נערכה ישיבת הכנסת הראשונה.

מפת היש"מ

מתוך: מפת מסלולים וסיורים בסימן 100 שנה לת"א, בלומשטיין מפות, עבור גף שלי"ח וידיעת הארץ

תיאור האתרים שבמסלול

מגדלי עזריאלי (1)

מגדלי עזריאלי הם קומפלקס של שלושה גורדי שחקים, שהגבוה מביניהם הוא בן 49 קומות. צורות החתך של המגדלים הן מעגל, משולש וריבוע. במגדל העגול 50 קומות, במגדל המרובע 42 קומות ובמגדל המשולש 46 קומות. לפני הקמת המגדלים, היה במקום חניון משאיות לפינוי אשפה של עיריית תל-אביב. המגדלים נקראים על שם יזם הפרויקט, האדריכל דוד עזריאלי, אם כי השם שבו קראה להם העירייה היה "מרכז השלום", בשל מיקומם על דרך השלום.

כיכר רבין (2)

הכיכר נמצאת מדרום לבית העירייה, ברחוב אבן גבירול. בעבר, נקראה "כיכר מלכי ישראל", ושמה הוסב ל"כיכר רבין" לזכרו של ראש הממשלה יצחק רבין, שנרצח בה בתום עצרת שנערכה במקום ב-4 בנובמבר 1995. בראשית שנות ה-20, לפני שנבנתה הכיכר במקום, היה זה אזור פרדסים וכרמים. כשנבנתה הכיכר, היא הייתה למקום המרכזי בעיר לעריכת אירועי תרבות, עצרות והפגנות. בכיכר שתי אנדרטות לציון אירועים בחיי העם והמדינה: אנדרטת השואה והתקומה של יגאל תומרקין, ואנדרטה לזכרו של יצחק רבין – שתכננה קלוד גרונדמן-ברייטמן ועיצבה הפסלת יעל בן-ארצי.

"גן העצמאות" (3)

במקום שבו נמצא הגן, היה מחנה צבאי בריטי. לאחר מלחמת השחרור, הפך לבסיס צה"ל ונקרא "מחנה יונה", על שם יונה רסאין, שהיה מפקד בכיר בהגנה. בסיס זה שימש כבסיס הקליטה והמיון הראשון של צה"ל. כאשר רבו נפגעי המלחמה, שימש המחנה גם כבית חולים זמני וכסניף של בית החולים "הדסה". כן שימש כמרכז פעילות הג"א. מבסיס זה הופגזה אוניית האצ"ל אלטלנה.

"גן העצמאות" הוקם על הריסות המחנה – מהמחנה עצמו לא נותר זכר. הגן משתרע על שטח של כ-60 דונם, ממערב לרחוב הירקון – בין כיכר אתרים ושדרות נורדאו. אברהם קרוון, שהיה הגנן הראשי של העיר תל-אביב-יפו, תכנן את הגן, וביום העצמאות של שנת 1950, במעמד ראש העיר תל-אביב –יפו, נטעו במקום את הצמחים הראשונים. באותו מעמד, קרא ראש העיר בשם הגן – "גן העצמאות" – לציון מלחמת העצמאות שהתחוללה כשנתיים לפני כן. בשנותיו הראשונות, נחשב הגן לאחד הגנים היפים בישראל. בגן כמה פסלים ואנדרטות, בהם "פסל השלום", של הפסל האיטלקי פייטרו קטאללה, ואנדרטה לזכר טייסי חיל האוויר אהרן דויד שפרינצק ומתתיהו סוקניק, שנהרגו במלחמת העצמאות, ב-4 ביוני 1948, כאשר יצאו לפגוע בספינה מצרית שהפגיזה את תל-אביב.

טבלת ההנצחה של מפעל הנשק (4)

טבלת ההנצחה שנקבעה בסמוך למלון "רנסנס" מציינת את מקומו של מבנה מיוחד שהיה בעבר **בשכונת מחלול** – בית החרושת לעיבוד עורות של האחים לבקוביץ. במרתפיו של בית החרושת היה סליק ו"מכון א" – אחד המכונים הראשונים והמרכזיים של ההגנה לייצור נשק.

שלט ציון מטה פלמ"ח (5)

הפלמ"ח (ראשי תיבות: **פלוגות מחץ**) היה הכוח הצבאי הסדיר של ה"הגנה" בארץ ישראל בשנים 1941-1948. הכוח הוקם בהסכמת השלטון הבריטי, במטרה להילחם בכוחות הגרמניים במקרה שיפלו לארץ ישראל. הפלמ"ח הסתייע בהדרכה צבאית בריטית וכן בנשק ובתחמושת שסיפקו הבריטים. בתום מלחמת העולם השנייה, השתלב הפלמ"ח בפעילות של ארגון ה"הגנה" נגד הבריטים, והגדיר עצמו כצבא העברי של המדינה היהודית שבדרך. אנשיו היו פעילים במיוחד בתחום ההעפלה. עם פרוץ מלחמת השחרור, עיקר פועלן של יחידות הפלמ"ח היה בהגנה על הדרכים ובפשיטות על מאחזי הכנופיות הערביות. עם הקמת צה"ל, שולבו בו יחידות הפלמ"ח, ובנובמבר 1948 פורק המטה הצבאי של הפלמ"ח בשם עקרון הממלכתיות של הכוחות הצבאיים בארץ.

בפלמ"ח התפתחה אווירה מיוחדת, שהתבססה על יחסי אחווה בין מפקדים לבין חיילים ועל ערכי ההתיישבות החקלאית. סמל הפלמ"ח – שתי שיבולים וחרב – ביטא את השילוב בין עבודה חקלאית לבין פעילות צבאית. בטיילת תל-אביב מוצב שלט המציין את מקומו של מטה הפלמ"ח בעיר. אבן ההנצחה המוצבת במקום מספקת מידע כללי על הפלמ"ח, כגון: משמעות השם, הקרבות בארץ שבהם השתתפו לוחמיו, מספר הנופלים במערכה.

"גן לונדון" – אנדרטת ההעפלה (6)

בעבר הייתה במקום זה כיכר, שנקראה "כיכר לונדון" כמחווה כבוד לעם הבריטי בכלל ולתושבי לונדון בפרט על עמידתם במתקפה האווירית הגרמנית, הכיכר נחנכה ב-24 במאי 1942, יום הקיסרות הבריטית.

לקראת שנות האלפיים, שופצה הכיכר, וכיום היא בנויה כרחבה פתוחה. הרחבה מוקדשת להנצחת מפעל ההעפלה וראש המוסד לעלייה ב' – שאול אביגור. ברחבה, אנדרטה בצורת שני חרטומי ספינות מעפילים, קיר הנצחה בצורת גל המורכב משישה לוחות שעליהם שמות כל אניות המעפילים, ועל קיר, לצד תמונות האניות, פירוט על אודות ההיסטוריה של ההעפלה, ועל אודות תלאות הדרך של המעפילים.

העובדה שמפעל ההעפלה הונצח בגן שנבנה לכבוד תושבי לונדון תואמת את דבריו של בן-גוריון: "נילחם בספר הלבן כאילו אין מלחמה בהיטלר, ונילחם בהיטלר כאילו אין ספר לבן".

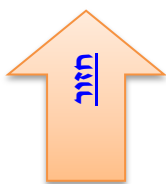
אנדרטה לחללי אלטלנה (7)

הספינה "אלטלנה" הייתה ספינה של התנועה הרביזיוניסטית – האצ"ל. הספינה נקראה "אלטלנה" כשם העט של מנהיג התנועה, זאב ז'בוטיסקי. הספינה יצאה מצרפת כשעליה נשק, מדים, ציוד רפואי וכ-930 יהודים שביקשו לעלות לישראל. היא הגיעה לחופי הארץ במהלך מלחמת העצמאות, בחודש יוני 1948, כחמישה שבועות לאחר קום המדינה וכשלושה שבועות לאחר שהאצ"ל הסכים להתפרק מנשקו ולהשתלב בצה"ל. בירושלים לבדה, שבשל הגדרתה כאזור שבשליטת האו"ם, המשיכו כוחות האצ"ל להילחם בנפרד מצה"ל. ממשלת ישראל תבעה להעביר לרשותה את כל הנשק שעל הספינה. האצ"ל דרש עשרים אחוז מהנשק בשביל לוחמיו בירושלים. אנשי האצ"ל ניסו לפרוק את הנשק מהאנייה, וממשלת ישראל תבעה מהם להפסיק את הפריקה ולהוציא את האנייה ללב ים. אך במקום לצאת ללב ים, ירדו רוב האנשים מן האנייה בחוף כפר ויתקין, ו"אלטלנה" פנתה לחוף תל-אביב, שם עלתה על שרטון. בן-גוריון הורה לרכז כוחות צבא גדולים על חוף הים בתל-אביב ולהכניע את האנייה בכוח הזרוע. גם תותחים הועברו לאזור. בארבע אחר הצהריים, הורה בן-גוריון להפגז את "אלטלנה". אחד הפגזים פגע באנייה, והיא החלה לעלות באש. רב-החובל חשש שהאש תתפשט למחסנים שהכילו חומר נפץ, ועל-כן הורה לכל האנשים לנטוש את האנייה.

בקרב שהתחולל בחוף תל-אביב, נהרגו עשרה חברי אצ"ל וחייל צה"ל (סך ההרוגים בקרבות בחוף ויתקין ובחוף תל-אביב: 16 אנשי אצ"ל ושלושה חיילי צה"ל). יש לציין שחלק מהנשק שהביאה "אלטלנה" נמסר לצה"ל, עיקרון הממלכתיות קיבל חיזוק רב, ונמנעה מלחמת אחים.

בית האופרה (8)

מגדל האופרה, הממוקם בקרן הרחובות אלנבי והרברט סמואל, משמר בשמו ובחזיתו את הבניין שעל חורבותיו הוא עומד – בניין האופרה. בניין האופרה הוקם בשנת 1945, ובשלוש שנותיו הראשונות היה בו קולנוע "קסם". בתקופת מלחמת העצמאות, שכן בו מטה חיל הים. עם הקמת המדינה, כאשר ירושלים הייתה במצור, והכנסת הראשונה, שנקראה אז מועצת המדינה, לא יכלה להתכנס בה, היא התכנסה בבניין זה ופעלה בו מ-15 בדצמבר 1948 עד דצמבר 1949. משום כך, נקראה הכיכר הסמוכה לבניין "כיכר הכנסת". לאחר שעברה הכנסת לירושלים, עבר הבניין לרשות העירייה (ב-1950), ובמשך תקופת מה נערכו בו ישיבות מועצת העירייה.

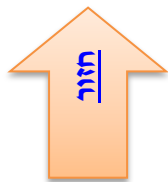

מהלך הפעילות ביש"מ

סדר	מיקום הפעילות	נושא הפעילות	תיאור הפעילות	דגש מיוחד	הערות	זמן	ציוד מיוחד
1	מגדלי עזריאלי (1)	הצגת נושא היש"מ <u>תצפית</u>	מה מצפה לנו היום? קישור היש"מ לסדנה והצגת המסלול <u>צופים אל המרחב (1) תצפית ממגדלי עזריאלי</u> תצפית אל המרחב העירוני של תל-אביב ושל איגוד ערים דן, עד חדרה בצפון, אשקלון בדרום והרי יהודה במזרח	1. המהפך הציוני כפי שהוא מתבטא בנוף השינויים והתהפכות שעבר האזור של שרונה ושל הקריה מבחינת ייעודו 2. שימור ופיתוח, לדוגמה: <u>שימור בתי שרונה</u>	התנהלות בעלייה לקומת התצפית: 1. מורה עולה עם הקבוצה הראשונה וממתין בקומת התצפית לשאר התלמידים. 2. מורה נשאר בקומה התחתונה, ועולה עם הקבוצה האחרונה לקומת התצפית. 3. ריכוז התלמידים לתצפית 4. רצוי לאפשר לתלמידים לבצע גם תצפית חופשית על מנת להעצים את החוויה.	30 דק'	תמונות הנוף מראשית המאה ה-20, בתוך: <u>צופים אל המרחב (1) – תצפית ממגדלי עזריאלי</u>
2	ממגדלי עזריאלי אל כיכר רבין	הליכה/נסיעה	<u>משימת דרך</u> אפשרויות: א. ברחוב קפלן, באזור הקריה – זיהוי חיילות צה"ל לפי מדי החיילים ולפי הכומתות. ב. צילומי רחוב מעניינים: גרפיטי, פסל מעניין, סיטואציה מצחיקה ועוד.	יש לתחום את ביצוע משימות הדרך לנקודות מרכזיות במהלך ההליכה על מנת לא לעכב את זמן ההגעה לכיכר רבין.	ניתן ללכת במסלול ולבצע את המשימות ככיתה או <u>בחוליות</u> שעוברות עצמאית בין התחנות, זאת בתנאי שיש לפחות שני מבוגרים שיעמדו בתחנות ביניים לביקורת.	45 דק'	
3	כיכר רבין (2)	1. ארוחת בוקר 2. הוראות בטיחות 3. פתיחה 2. רקע על שהתרחש בכ"ט <u>בנובמבר</u>	* בהתאם לסעיף דגשי בטיחות * הצגת הנושא והאתר * מהלך היש"מ * <u>שאלון רחוב על כ"ט בנובמבר (2)</u> חלוקת ערכות:	* מהו התאריך <u>כ"ט בנובמבר</u> – ומה משמעות? פתיחת <u>מפת החלוקה (4)</u> והצגתה	בחלק מן התחנות יחכו מורים, התלמידים חייבים להירשם אצלם (רצוי להשאיר מורה בתחנה בגן העצמאות, שלאחר מכן ילך לנקודת הסופית, ומורה נוסף ב"גן לונדון".	25 דק'	<u>תל-אביב במאבק למדינה (7) – תשובות למורה</u>

			בעת חלוקת המפות, יש לוודא התמצאות התלמידים במפה ובשטח.	תל-אביב במאבק למדינה (5) תל-אביב במאבק למדינה (6) – דף תשובות לתלמידים	3. התארגנות למסלול היש"מ		
4	מכיכר העצמאות למגדלי האופרה 8-2	ניווט משימתי בחוליות	ניווט בהתאם לערכת המשימות תל-אביב במאבק למדינה (5)			2 ש'	
5	"גן העצמאות" (3)	מתקפת חיל האוויר עוצרת את התקדמות המצרים	משימה: להצטלם לפני שני פסלים – אחד מייצג את מלחמת העצמאות: אנדרטת הטייסים , והשני מייצג את השלום: פסל השלום של הפסל פייטרו קאשלה	לוודא עם התלמידים את הנקודה הבאה, והיכן היא יחסית למיקומם. הצפנת מפה.	רצוי להציב מורה אחד בנקודה זו	20 דק'	
6	טבלת ההנצחה של מפעל הנשק (4) – במדרכהשבי ן מלון "קראון פלזה" למלון "רנסנס"	נשק למדינה שבדרך	אין מידע רב על מפעל הנשק הזה. חשוב לציין כי באותה תקופה ייצור נשק בידי יהודים היה בלתי חוקי, ולכן קיום המפעלים נשמר בסוד.			10 דק'	
7	שלט לציון מטה הפלמ"ח (5) הגבול שבין "חוף גורדון" ל"חוף פרישמן"	לקרוא את המידע ולשלוח את תשובה במסרון למורה. תשובה נכונה מזכה בהפניה לנקודה הבאה.	השאלה: כמה לוחמי פלמ"ח נפלו בהגנה על ישראל? התשובה: כאלף וחמש מאות איש. ההפניה לתחנה 5 באמצעות מסרון לקבוצה: "הגיעו לגן שעל שם בירת המדינה ששלטה בישראל עד מלחמת העצמאות"			15 דק'	
8	"גן לונדון" ואנדרטת העפלה (6)	מה כתבו בעיתון (8) – כ"ט בנובמבר המדינות שהשתתפו בהצבעה הגורלית בכ"ט	למלא בטבלה את מדינות המקור של הוריהם/סביהם, ואת עמדת מדינה זו בהצבעה.	גן הנצחה למפעל ההעפלה. מדינת ישראל הכירה בחשיבות כל אנייה שהגיעה ארצה, ללא קשר למספר המעפילים שהיה	יש לוודא נוכחות של מורה/ מש"צ בתחנה זו. אפשר לרכז את הקבוצות להפסקה במקום זה על מנת לצמצם את הרווח בין הקבוצות.	20 דק'	תינתן גם מפת העולם – להראות את מיקום המדינות במפה.

			עליה.		בנובמבר		
	20 דק'				הפסקה		
9	10 דק'		יש לשים לב למשפט החקוק על האנדרטה, "לא למלחמת אחים" , שאותו אמר בגין. אפשר להתייחס לכך במעגל הסיכום.		"לא למלחמת אחים"	אנדרטת אלטלנה, מול "גן לונדון" (7)	
10	15 דק' 35 דק'	כינוס כל הכיתה את מעגלי הסיכום אפשר לעשות גם בחוף הים	התמונה נמצאת בקומה הראשונה של הבניין, בחלקה הצפוני של הקומה. מומלץ להתבונן בתמונה ולאחר מכן לשבת בקומה השנייה למעגלי סיכום.	מציאת התמונה של ישיבת הכנסת הראשונה ולימוד הסיפור שמאחוריה. משימת סיכום במעגל השל"ח (10): לסדר את כל האירועים לפי סדר כרונולוגי.	ישיבת הכנסת הראשונה סיכום היש"מ ומעגל של"ח	בית האופרה (8)	

המחשות ואמצעי עזר לניהול היש"מ

צופים אל המרחב (1) – תצפית ממגדלי עזריאלי

ראשיתה של תל-אביב : מתוך ת"א ואתריה, אריאל 1987

[שרונה – הקריה](#) במחצית הראשונה של המאה ה-20

תצפית ממגדלי עזריאלי

דגשים למורה :

א. מהפך ציוני במישור החוף: היעזרו בתצלום של ראשית תל-אביב ושרונה על מנת להמחיש את השינוי שחל בנוף האזור מאז ראשית המאה ה-20.

ב. מה רואים היום במרחב?

השפעת האדם על הנוף:

- צפיפות יישובית.
- איגוד ערים דן.
- שימור ופיתוח (התייחסות לבתי שרונה, לקריה ולאזור העסקים הראשי של תל-אביב).
- התייחסות לשינויים ולתהפוכות שחלו באזור הקריה

(נתייחס לשינויים גם בהיבט של המהפך הציוני כשנעסוק – באתרים שונים במהלך המסלול – במחצרות ובארגונים, בצה"ל, בהקמת המדינה ובמושב הכנסת).

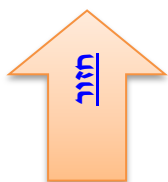
מתחם הקריה עבר שש פעמים תהפוכות בייעוד המקרקעין ובאוכלוסייה

1. **מושבה טמפלרית** – בשנת 1871, אגודת המתישבים הטמפלרים הגרמנים קנתה במקום כ-500 דונם מאדמות הפטריארכיה היוונית.
2. **מחנה צבא בריטי** – הבסיס המרכזי של הצבא הבריטי באזור. הבריטיים התפנו מאזור זה ב-16 בדצמבר 1947.
3. **מחנה צבאי של ה"הגנה" (מחנה יהושע)** – בדצמבר 1947, נמסר מחנה שרונה לידי עיריית תל-אביב. ה"הגנה" קיבלה את השליטה על המתחם, ששמו הוסב ל"**מחנה יהושע**", והקימה בו מרכז גיוס. במחנה יהושע, הוקמו חטיבות גבעתי וקריית, חיל האוויר וחיל השריון. כשליש מהכוחות הקרביים במלחמת העצמאות גויס במחנה זה.
4. **מקום מושבה הארעי של ממשלת ישראל** – ב-2 בפברואר 1948, קבעה ועדת המצב שהמתחם ישמש מקום מושבה הארעי של ממשלת ישראל, ובחודש אפריל 1948 הסתיים תהליך הרכישה הרשמי של אדמות שרונה על-ידי הקק"ל ועיריית תל-אביב. עם קום המדינה, שופנו **משרדי הממשלה ולשכות השרים** בקריה, והמטכ"ל הוצב ברמת-גן. במשך למעלה משנה וחצי, שימשה הקריה בתל-אביב מקום מושבה הארעי של ממשלת ישראל, עד להחלטת הכנסת, ב-13 בדצמבר 1949, על העברת הכנסת והממשלה לירושלים.

בקריה התהווה המרכז הממלכתי החשוב ביותר במדינת ישראל. שם התעצב והתבסס הממסד השלטוני.

5. היום, נמצאים בקריה בסיס המטכ"ל ומוקד המע"ר (מרכז עסקים ראשי) העירוני.

מתוך: [שרונה, הקריה](#), ד"ר ניר מן

שאלון רחוב על כ"ט בנובמבר (2)

שאלון רחוב – כ"ט בנובמבר

שמות חברי החוליה:

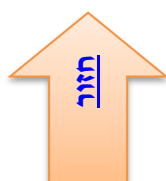
1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____
5. _____ 6. _____

עליכם לגשת לשני אנשים שונים ברחוב ולשאול כל אחד מהם את השאלות. לאחר מכן מלאו את הטבלה בעצמכם.

זכרו – נימוס מוסיף המון !!!

מה נכון?	אדם ב	אדם א	
			1. בכ"ט בנובמבר של איזו שנה התרחש המאורע החשוב?
			2. כמה מדינות הצביעו בעד חלוקת ארץ ישראל לשתי מדינות?
			3. מה היה מעמדה של ירושלים לפי הצעת החלוקה?
			4. מה התרחש בכ"ט בנובמבר 2012 באו"ם?
			5. מהם ראשי התיבות של האו"ם?
			6. כמה זמן לאחר כ"ט בנובמבר פרצה מלחמת העצמאות ובאיזה תאריך?
			7. בכ"ט בנובמבר שלטו הבריטים בארץ. כיצד לדעתכם הצביעה בריטניה בהחלטה גורלית זו? (בעד, נגד, נמנעה)

לאחר שמילאתם את השאלון, פנו אל המורה לקבל מפה של תל-אביב ותדריך להמשך.

שאלון רחוב על כ"ט בנובמבר (3) – תשובות למורה

שאלון רחוב – כ"ט בנובמבר

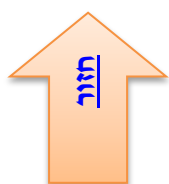
שמות חברי החוליה:

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____
5. _____ 6. _____

עליכם לגשת לשני אנשים שונים ברחוב ולשאול כל אחד מהם את השאלות. לאחר מכן מלאו את הטבלה בעצמכם.

זכרו – נימוס מוסיף המון!!!

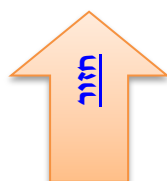
מה נכון?	אדם ב	אדם א	
1947			1. בכ"ט בנובמבר של איזו שנה התרחש המאורע החשוב?
33			2. כמה מדינות הצביעו בעד חלוקת ארץ ישראל לשתי מדינות?
בינלאומית			3. מה היה מעמדה של ירושלים לפי הצעת החלוקה?
הכרה בפלסטין כמדינה משקיפה באו"ם			4. מה התרחש בכ"ט בנובמבר 2012 באו"ם?
האומות המאוחדות			5. מהם ראשי התיבות של האו"ם?
6 חודשים 15.5.1948			6. כמה זמן לאחר כ"ט בנובמבר פרצה מלחמת העצמאות ובאיזה תאריך?
נמנעה			7. בכ"ט בנובמבר שלטו הבריטים בארץ. כיצד לדעתכם הצביעה בריטניה בהחלטה גורלית זו? (בעד, נגד, נמנעה)

מפת החלוקה (4)

מתוך: ויקיפדיה

תל-אביב במאבק למדינה (5) – משימות

תל-אביב במאבק למדינה מכ"ט בנובמבר – מלחמת העצמאות

[גן העפלה](#), מתוך: קרן ת"א יפו לפיתוח

משימות בתל-אביב

הוקר טוה!

לפנינו יום של משימות בתל-אביב באתרים המציניים את המאבק למדינה ואת צמיחתה – מכ"ט בנובמבר ומלחמת העצמאות ועד לשנים שלאחר קום המדינה.

מהלך היש"מ

הכיתה תתחלק לקבוצות, המורים יורו לכל קבוצה לפתוח במשימות, ההתקדמות מתחנה לתחנה תעשה בחופשיות (סה"כ 6 תחנות).

יש לבצע את ההנחיות ואת המשימות הנתונות בכל תחנה. נא כתבו את התשובות בדף התשובות, ולאחר מכן מלאו את דף הסיכום וגלו את המשפט החסר.

הוראות בטיחות

1. חצו כבישים רק במעברי חציה, באור ירוק ובזהירות רבה.
2. אין לעזוב את הקבוצה שלכם מכל סיבה שהיא.
3. אין לחרוג ממסלול ההליכה שתבקשו ללכת בו (הוראות הליכה ברורות ומדויקות רשומות בדפי העבודה).
4. אין לעצור לקניות.
5. הקפידו לשתות מים ולחבוש כובע במהלך המסלול.
6. הלכתם לאיבוד – הגיעו לקומת הקרקע בבניין האופרה והמתינו במקום בסבלנות עד להגעת מורה.
7. נימוסים והליכות מוסיפים הרבה.
8. במקרה חירום יש להתקשר ל: _____

יש"מ נעים,

צוות המורים לשל"ח.

תחנה מספר 1

תצפית ממצדף עזריאלי

צינו 5 ביטויים למהפך הציוני שהודגשו בתצפית:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

מתוך: [ויקיפדיה](#)

תחנה מספר 2

שאלון רחוב – כ"ט בנובמבר

שמות חברי החוליה :

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____
5. _____ 6. _____

עליכם לגשת לשני אנשים שונים ברחוב ולשאול כל אחד מהם את השאלות. לאחר מכן מלאו את הטבלה בעצמכם.

זכרו – נימוס מוסיף המון !!!

מה נכון?	אדם ב	אדם א	
			1. בכ"ט בנובמבר של איזו שנה התרחש המאורע החשוב?
			2. כמה מדינות הצביעו בעד חלוקת ארץ ישראל לשתי מדינות?
			3. מה היה מעמדה של ירושלים לפי הצעת החלוקה?
			4. מה התרחש בכ"ט בנובמבר 2012 באו"ם?
			5. מהם ראשי התיבות של האו"ם?
			6. כמה זמן לאחר כ"ט בנובמבר פרצה מלחמת העצמאות ובאיזה תאריך?
			7. בכ"ט בנובמבר שלטו הבריטים בארץ. כיצד לדעתכם הצביעה בריטניה בהחלטה גורלית זו? (בעד, נגד, נמנעה)

לאחר שמילאתם את השאלון, פנו אל המורה לקבל מפה של תל-אביב ותדריך להמשך.

מפת היש"מ

תחנה מספר 3

"גן העצמאות"

מצאו פסל שבו כנף שבורה של ציפור. הפסל נבנה במקום לזכר שני אמיצים שיצאו להפגז ספינה מצרית שירתה על תל-אביב.
הצטלמו לידו.

ענו על השאלות:

1. לדעתכם, מדוע ראש הציפור נטוי כלפי מטה?
2. אמנם, הטייסים נהרגו בהתקפה האווירית של חיל האוויר הישראלי, אך למרות זאת חשיבות ההתקפה רבה. מדוע?

משימה נוספת:

מצאו את הפסל שמייצג פעולה הפוכה ממלחמה והצטלמו לידו.

תשובות לשאלות הנ"ל תוכלו למצוא בדף המידע שבהמשך.

כדי להגיע לתחנה מספר 4, עליכם להמשיך דרומה לאורך השביל, לעבור ממערב לגדר ברכת מלון "הילטון", במזלג השבילים – המשיכו בשביל המזרחי עד צומת השבילים של "גן שפיגל", פנו שמאלה בצומת ולכו בשביל החוצה את גן שפיגל.

לאחר הפסקת שתייה קצרה לצורך התרעננות, פנו בגן "שפיגל" לכיוון דרום (על הגשר של מלון "קרלטון") דרך כיכר אתרים לכיוון מלון "שרתון".

על המדרכה, בין מלון "קראון פלזה" למלון "רנסנס", מצויה טבלת הנצחה שאליה עליכם להגיע – זוהי תחנה מספר 4.

דף אידיע – תחנה מספר 3

פסל ה"ציפור" שלפניכם הוא פרי יצירתם של הפסל בנימין תמוז ושל האדריכל אבא אלחנני. עם הכרזת המדינה, ב-15.5.1948 (ה' באייר תש"ח), החלו צבאות ערב הסדירים לפלוש לישראל. המצרים השיגו עליונות מוחלטת באוויר ובים.

מול 130 מטוסי אויב, היו לצה"ל 28 מטוסים קלים בלבד.

הצי המצרי מנה 42 כלי שייט חמושים בתותחים וכלי שייט נוספים. מולם עמד "חיל הים" הישראלי עם אח"י "אילת", (שהייתה קודם לכן אניית מעפילים), בעלת שני תותחים, ועם ספינת דייג וספינת משא של קיבוץ שדות-ים החמושות במקלעים.

ב-15 במאי, התקיפו מטוסים מצריים את שדה דב.

ב-18 במאי, הופצץ אזור התחנה המרכזית בתל אביב ו-42 איש נהרגו.

ב-29 במאי, קיבל צה"ל 4 מטוסי קרב. ארבעה ימים אחר כך, הפיל הטייס מודי אלון שני מטוסים מצריים. יותר לא נראו מטוסים מצריים בשמי תל-אביב.

ב-4 ביוני ניסתה שייטת מצרית להגיע לתל-אביב. אניית חיל הים "אח"י אילת" – אשר חצצה בין המצרים לחוף תל-אביב – נלחמה ונפגעה, אך המשיכה בקרב. מטה חיל הים ביקש סיוע אווירי, מטוסים הוזנקו למקום, אך רק בניסיון השלישי הצליחו לפגוע בשייטת המצרית. אחד ממטוסינו – מטוס מדגם "פיירצ'ילד" – הופל.

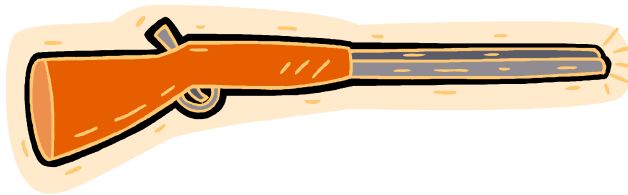
הטייס אהרון שפרינצק ומטילן הפצצות מתי סוקניק נהרגו.

ההתקפה המצרית נכשלה, הכוח המצרי נסוג ולא שב עוד לחופי תל-אביב.

תחנה מספר 4

לוח הנצחה המציין כי במקום היה מפעל

1. איזה מפעל היה במקום?
2. מה ייצרו בו?
3. מהי תקופת פעילותו?
4. מה הייתה חשיבותו ליישוב העברי המתחדש בארץ ישראל?

כדי להגיע לתחנה מספר 5, המשיכו דרומה עד שתגיעו לאבן הנצחה עגולה הקשורה בפלמ"ח. אבן זו היא תחנה מספר 5.

זכרו: מתחנה מספר 4 לתחנה מספר 5 עליכם לעבור בשביל הטיילת הסמוך לחוף הים – אין לגשת אל הים ואין לחצות כבישים במעבר מתחנה מספר 4 לתחנה מספר 5.

תחנה מספר 5

בבואנו לבחון את פלוגות המחץ, יש לזכור כי מדובר בעילית הכוח הצבאי של ה"הגנה", ולאחר הקמת המדינה – של צה"ל. מדובר בלוחמים מיומנים שפעלו בכל הגזרות: ים, אוויר, מודיעין ויבשה.

שאלות

1. מה ראשי התיבות של הפלמ"ח?
2. מתי פעל הפלמ"ח?
3. מה היה תפקידו של הפלמ"ח ופועלו?
4. מהו סמל הפלמ"ח ומה הוא מייצג לדעתכם?
5. אילו מחתרות קדמו לפלמ"ח בארץ ישראל?

סמסו אל המורה את מספר לוחמי הפלמ"ח שנפלו במלחמת העצמאות, וקבלו הפנייה לתחנה הבאה.

תחנה מספר 6

במסגרת ההעפלה, שזכתה גם לכינוי "עלייה ב'", עלו לארץ 122,000 איש ב-141 הפלגות. כל זאת למרות פרסום ה"ספר הלבן" בשנת 1939 על-ידי השלטון הבריטי. בין יתר הדברים ב"ספר הלבן", נקבעה בו הגבלת עליית יהודים. המנדט הבריטי אסר עליית יהודים לארץ ישראל ומנע את הגעתם לחופי הארץ.

בין הכוחות ביישוב היהודי שפעלו כדי לסייע להעפלה נמנו לוחמי האצ"ל ויחידת הפלי"ם (פלוגה ימית) של הפלמ"ח, וכן כוחות נוספים של ארגון ה"הגנה".

מנהיגי היישוב הבינו את חשיבות הנושא והשקיעו מאמצים רבים בהבאת שארית הפליטה ממלחמת העולם השנייה, השואה, מאירופה לארץ ישראל.

פתרו את התשבץ וקבלו במאונך מילה בת 5 אותיות הקשורה בתחנה זו ____ _ _ _ _ .

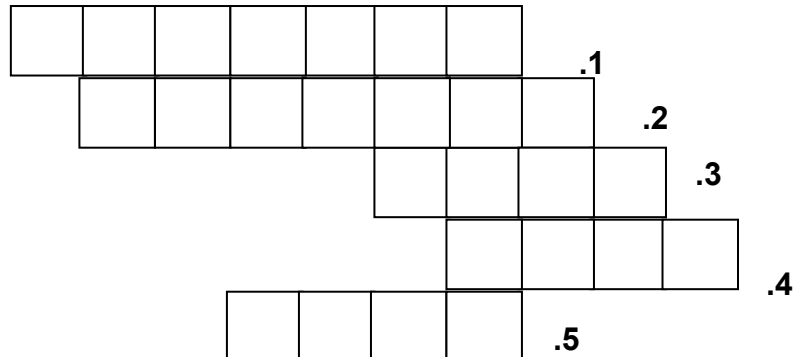
1. שמה של ארץ ישראל באותם הימים.

2. שם האימפריה ששלטה באזור.

3. שם פלוגת המחץ שפעלה בים.

4. כינוי לתקופת שלטון הבריטים בארץ.

5. הכח הסדיר של ארגון ההגנה .

אלה

1. מה הקשר בין תחנה זו לבין המילה שקיבלתם בתשבץ?

2. התבוננו במיצג שבאמצע "גן לונדון" ורשמו שמות של שתי ספינות המופיעות בו.

3. מה נשאו ספינות אלו?

כדי להגיע לתחנה מספר 7, עליכם לחצות את הכביש בחזרה (ובזהירות רבה) לטיילת וללכת דרומה עד אנדרטת "אלטלנה" הניצבת לא-רחוק, מימין לדרך.

תחנה מספר 7

פרשת "אלטלנה"

האנדרטה שאליה הגעתם מספרת את סיפורה הטראגי של האנייה "אלטלנה", שהתרחש ממש מול המקום שבו אתם עומדים, בים – סמוך לקו החוף, חמישה שבועות לאחר הקמת המדינה. פרשת "אלטלנה" היא אחת הפרשות הקשות והשנויות במחלוקת ביותר שהתרחשו בארץ מאז קום המדינה.

שאלות

1. באיזו שנה הגיעה האנייה לחופי ישראל?
2. מה נשאה האנייה?
3. מה הייתה הוראת הממשלה הזמנית?
4. כמה לוחמים נהרגו?
5. מה כתוב בצדה של האנדרטה?
6. מי אמר משפט זה ומה היו תוצאותיו של המשפט?
7. מהי צורת האנדרטה?

שאלות כלליות:

1. מי היה מפקד האצ"ל בזמן ההוא?
2. מה פירוש השם אלטלנה?

שאלות של חשיבה:

1. מה הייתה מטרתו של בן-גוריון בסירובו לאפשר לאצ"ל לספק נשק ללוחמיו?
2. מדוע פקד מנחם בגין להימנע מהשבת ירי?

תמונות מתוך: [ויקיפדיה](#)

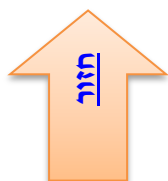
כדי להגיע לתחנה מספר 8 (לא להתייאש, עוד מעט מסיימים), עליכם להגיע לבניין שבו שרים בקולות גבוהים.

גלו איזה דבר, שלרוב מתקיים בירושלים, התקיים שם:
גלו את מה שבדרך כלל נמצא בירושלים וכיתבו:

מה האירוע?

מדוע התרחש דווקא בתל-אביב?

כדי לסיים בהצלחה את משימות הניווט, עליכם לסדר את האירועים לפי הסדר ההיסטורי שבו התרחשו: כ"ט בנובמבר הוא הראשון, וכל השאר אחריו לפי התאריכים.

תל-אביב במאבק למדינה (6) – דף תשובות לתלמיד
תל-אביב במאבק למדינה

שמות חברי החוליה: _____

כיתה: _____ ציון: _____

תחנה 3: אנדרטת הציפור

1. _____

• _____

2. _____

• _____

תחנה 4: המפעל

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

תחנה 5: אנדרטת הפלמ"ח

1. _____

2. _____

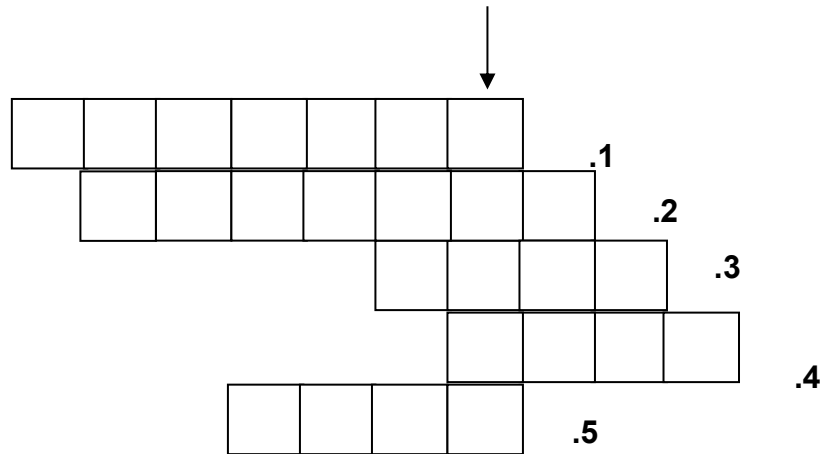
3. _____

4. _____

5. _____

תחנה 6: אבן הנצחה

פתרו את התשבץ וקבלו במאונך מילה בת 5 אותיות הקשורה לתחנה זו. _____

הקשר בין התחנה לבין התשבץ הוא: _____

תחנה 7: פרשת "אלטלנה"

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____

שאלות כלליות:

1. _____
2. _____

שאלות חשיבה:

1. _____
- _____
2. _____
- _____
- _____
- _____

תחנה 8: המקום שבו שרים...

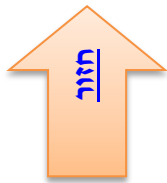
1.

2.

משימת סיכום

עליכם לסדר את כל האירועים לפי הסדר ההיסטורי שבו הם התרחשו.

בהצלחה!

תל-אביב במאבק למדינה (7) – תשובות למורה

תחנה 3: אנדרטת הציפור

1. אבל על נפילת הטייסים.
2. מאז לא נראו מטוסים מצריים בשמי תל-אביב.

תחנה 4: המפעל

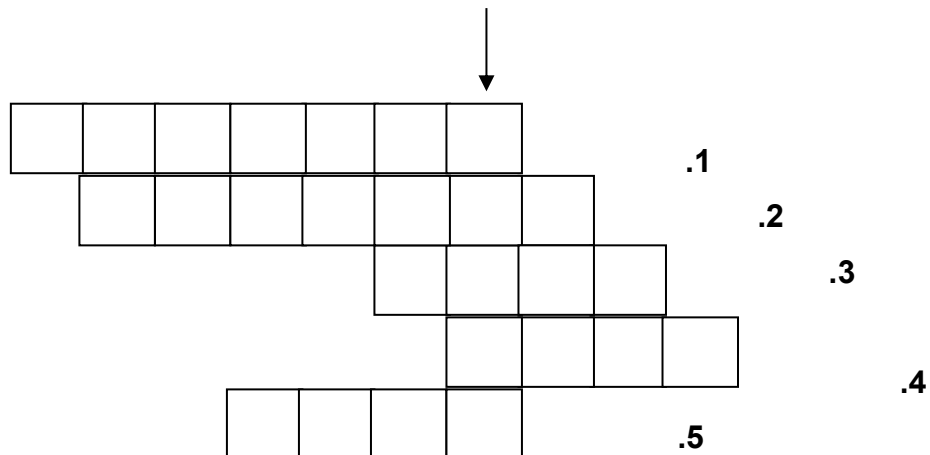
1. עיבוד עורות.
2. נשק.
3. 1936-1948

תחנה 5: אנדרטת הפלמ"ח

1. פלוגות מחץ.
2. 1948-1942
3. הגנה על הארץ, העפלה, קליטת שארית הפליטה לאחר השואה , מאבק נגד הבריטים
4. חרב וחיסה המסמלים עבודה והגנה.
5. אצ"ל ולח"י

תחנה 6: אבן הנצחה

פתרו את התשבץ וקבלו במאונך מילה בת 5 אותיות הקשורה לתחנה זו **פ ר ! ט ה**

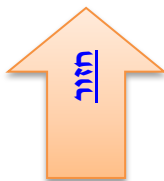
הקשר בין התחנה לבין התשבץ הוא שם האנייה: "פריטה".

תחנה 7: פרשת "אלטלנה"

1. 1948
 2. עולים, נשק ותחמושת
 3. להתקיף אותה
 4. 16
 5. מלחמת אחים לעולם לא
 6. מנחם בגין, פרוק המחתרות ויוצאי המחתרות פוזרו בצה"ל
 7. כמו חרטום אנייה
- שאלות כלליות:
1. מנחם בגין
 2. נדנדה
- שאלות חשיבה:
1. לאחד את צה"ל לצבא אחד
 2. כדי לא ליצור מלחמת אחים

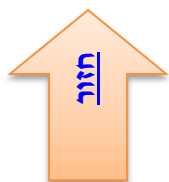
תחנה 8: מגדלי האופרה

1. ישיבת הכנסת הראשונה.
2. ירושלים מופגזת ונתונה, ולפי החלטת החלוקה – ירושלים מוגדרת כשטח בינלאומי.

זהו (בקישור) עמוד בעיתון שיצא יום לאחר הכרזת כ"ט בנובמבר.
עליכם למלא בטבלה את שמות חברי הקבוצה, וכן את כל שאר
הפרטים.

שם התלמיד	המדינה שבה נולד (אם נולד בארץ, המדינה שבה נולד אחד הסבים)	כיצד הצביעה מדינה זו בכ"ט בנובמבר?	באיזו מדינה נולד האב? (אם נולד בארץ, מאיזה מדינה אחד מהסבים)	מה הצביעה מדינה זו בכ"ט בנובמבר?

המסר הערכי: באחריותי לתרום את חלקי להמשך המעשה הציוני.

כללי שיחה

- א. שיחה במעגל.
- ב. דיבור ברשות.
- ג. משפט קצר.
- ד. הקשבה.
- ה. תגובה עניינית ולא-שיפוטית.

שאלות מנחות

1. מה למדנו היום שהיה חדש עבורכם?
2. סדרו את כל האירועים (שאליהם התייחסנו ביש"מ) לפי סדר התרחשותם (רצוי לרשום את האירועים בכרטיסיות).
תשובות למורה:
 - א. כ"ט בנובמבר – דף העיתון המספר על הצבעת המדינות השונות באו"ם להצעת החלוקה.
 - ב. הקמת מפעל הנשק ב-1936.
 - ג. הגעת אניית המעפילים "פריטה" ב-1939.
 - ד. הקמת הפלמ"ח ב-1942.
 - ה. חיל האוויר של ישראל מוקם ויורה בספינה מצרית (אנדרטת הציפור ב"גן העצמאות") – מאי 1948.
 - ו. הגעת אניית הנשק "אלטלנה" והכרזת מנחם בגין "לא למלחמת אחים" – יוני 1948.
 - ז. ישיבת הכנסת הראשונה בתל-אביב בשנת 1949.
3. מכל הסיפורים שסיפרו האתרים שעברתם בהם, עם איזה סיפור הזדהיתם ביותר? מדוע?
4. אילו ביטויים של המעשה הציוני ראיתם לאורך מסלול היש"מ?

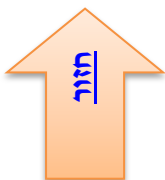
יש לכוון את התלמידים לכך שעשייה ציונית אינה מתבטאת רק בהקמת יישוב חקלאי ובעבודת אדמה כפי שהיה בראשית הציונות.
יש להתייחס להרחבת המושג "מעשה ציוני" לתחומים נוספים, לדוגמה:

1. עיר עברית חדשה.
2. מסחר ותעשייה.
3. העפלה.
4. תעשיית נשק.
5. ארגונים ומחתרות בימי המאבק למדינה ואיחודם לצה"ל עם הקמתה.
6. הכרזת העצמאות.
7. הכרזה על ירושלים כבירת ישראל והעברת הכנסת ומוסדות השלטון לירושלים.

5. בעיניך, מהו מעשה ציוני היום?
ו.מדוע חשוב לתרום להמשך המעשה הציוני? מה זה אומר לגביכם?

המורה יסיים בדבריו של הרצל:

"אנו ניטע בשביל בנינו כשם שאבותינו שמרו על המסורת בשבילנו.
חיינו הם רגע בנצח של עמנו, רגע זה יש לו התחייבות שלו."
(בנימין זאב הרצל, מתוך: ["הפתרון לשאלת היהודים"](#))

תמונות לאורך מסלול היש"מ (11)

כיכר רבין, מתוך: אתר ויקיפדיה, צלם לא-ידוע

"גן העצמאות" – אנדרטת הטייסים, צילום: אסף בן-ארי

"גן העצמאות" – מתוך: אתר ויקיפדיה, פסל השלום, צילום: י.ש. GFDL

פסל השלום ב"גן העצמאות" בתל-אביב.
את הפסל עיצב האמן האיטלקי פייטרו קטאללה.
הפסל נבנה באדיבות קרן תל-אביב לתרבות ולאמנות.

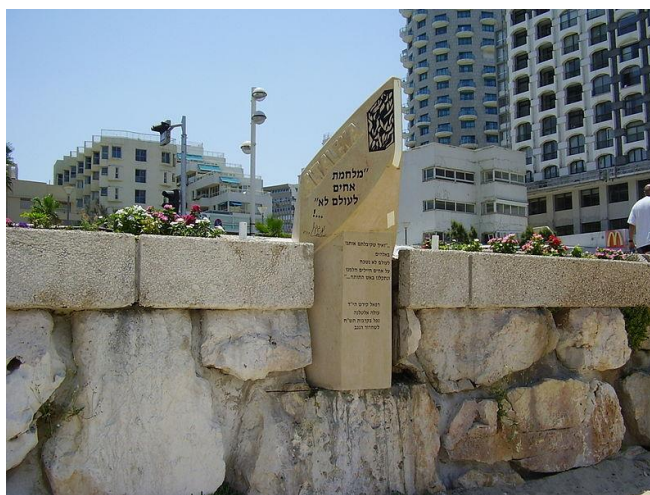
אבן הנצחה למטה הפלמ"ח, מתוך: אתר [ויקיפדיה](#)

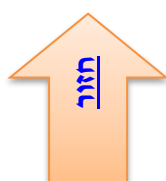
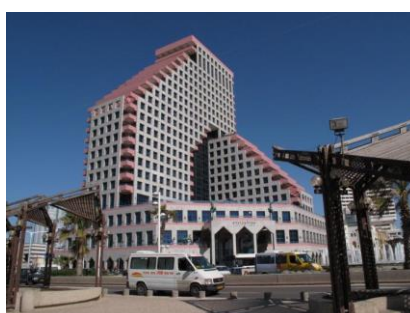
["גן לוונדון"](#), מתוך: אתר גנים שונים בעיר תל-אביב, מקור הצילום לא-ידוע

אנדרטת "אלטלנה", מתוך: [ויקי שיתוף](#), צילום: דר' אבישי טייכר.

מגדל האופרה, מתוך: [ויקי שיתוף](#) צילום: זאב זמיר

- אלי, שילר וגבריאלי, ברקאי (עורכים) (תשע"ב), **101 שנים לתל-אביב**, אריאל.
- בגין, מנחם (2003), **המרד**, תל-אביב: הוצאת אחיאסף, עמ' 211-251.
- בן-ערב, יוסף (1981), **גנים ונוף בישראל**, הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- ברנר, אורי (1978), **אלטלנה – מחקר מדיני וצבאי**, תל-אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- גבעתי, משה (1994), **בדרך המדבר והאש – תולדות גדוד 9**, תל-אביב: הוצאת מערכות וההוצאה לאור של משרד הביטחון, עמ' 147-156.
- דביר, אורי, **נקודת חן – תל-אביב**, הוצאת מודן.
- זוה, פנחס (1966), **המשימה – רכש**, תל-אביב: הוצאת מערכות.
- לנקין, אליהו (1967), **סיפורו של מפקד אלטלנה**, תל-אביב: הוצאת הדר.
- נקדימון, שלמה (1978), **אלטלנה**, הוצאת עידנים.
- עזריהו, מעוז (2005), **תל-אביב והעיר האמתית – מיתוגרפיה היסטורית**, אוניברסיטת בן-גוריון, עמ' 29-33, 338.
- פיירברג, חיים; שביט, יעקב וביגר, גדעון (2007), **מעיר מדינה לעיר במדינה (1936-1952)**, רמות – אוניברסיטת תל-אביב.
- רגב, עופר (1999), **טיול קטן בעיר גדולה – מסלולי טיול בתל-אביב יפו**, הוצאת משרד הביטחון.
- שביט, יעקב וביגר, גדעון (2002), **עיר מטרופולין (1974-1993)**, רמות – אוניברסיטת תל-אביב.
- שחורי, אילן (2009), **חלום שהפך לכרך – תולדותיה של ת"א**, הוצאת תל-אביב שלי.

קישורים אינטרנטיים נוספים

[אלטלנה](#).

[אלטלנה – אתר האצ"ל](#).

[אלטלנה – אתר הפלי"ם](#).

[אלטלנה](#) – מכללת הרצוג.

[אלטלנה](#) – מתוך אתר יוטיוב.

[אלטלנה](#) – סרט, פרק א.

[אלטלנה](#) – סרט, פרק ב.

[אלטלנה](#) – סרט, פרק ג.

[אלטלנה](#) – תמונות.

[אנדרטת ההעפלה](#) – ד"ר מרדכי נאור מספר על אנדרטת ההעפלה ב"גן לונדון".

[ארכיון העיר תל-אביב](#).

[אתר הפלמ"ח.](#)

["גן העצמאות" ובתוכו פסל השלום ואנדרטת הטייסים](#) – ויקיפדיה.

[אנדרטת הטייסים](#) - ד"ר מרדכי נאור מספר על האנדרטה – סרטון

[אנדרטת הטייסים](#)

[גן, אנדרטה ואתר הנצחה](#) – "גן לונדון", אתר גן ונוף.

["גן לונדון" – גן העפלה](#) – מתוך אתר עיריית תל-אביב.

[המטה לתרבות ישראל.](#)

[הפל"מח](#) – כולל סרטונים.

[חוף תל-אביב.](#)

[מישור החוף – השרון](#) – הרחבה מתוך אתר מט"ח.

[כ"ט בנובמבר](#) – אתר מט"ח.

[כ"ט בנובמבר – תחושותיו של בן-גוריון אחרי הכרזת האו"ם, מתוך "מנהרת הזמן"](#) – סרטון.

[כיכר הכנסת ומגדל האופרה](#) – ויקיפדיה.

[מצגת על העיר תל-אביב.](#)

[משחק חוויתי על כ"ט בנובמבר.](#)

[תל-אביב במלחמת העצמאות](#) – ויקיפדיה.

[תע"ש – התעשייה הצבאית.](#)

